

T.C.
ANAYASA MAHKEMESİ
BİREYSEL BAŞVURU FORMU

İÇTÜZÜĞÜN 68. MADDESİNE GÖRE
ÖNCELİKLİ GÖRÜŞMETALEBİMİZ BULUNMAKTADIR

(Gerekçe ve açıklamalar için V. Bölüme bakınız)

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 59. maddesine göre hazırlanmıştır.

BİREYSEL BAŞVURU FORMU

I- KİŞİSEL BİLGİLER

A- GERÇEK KİŞİLER İÇİN

BAŞVURUCUNUN

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1- T.C. KİMLİK NUMARASI :

2- ADI: 3 - SOYADI :

4- CİNSİYETİ: KADIN

☐☐

5- UYRUĞU:

6- MESLEĞİ:

7- DOĞUM YERİ/TARİHİ:

8- YAZIŞMA ADRESİ:

9- TELEFON NUMARASI VE ELEKTRONİK POSTA ADRESİ

a- EV :-

b- İŞ :-

c- CEP :-

ç- ELEKTRONİK POSTA ADRESİ :-

AVUKATININ

1-ADI-SOYADI:

2- YAZIŞMA ADRESİ:

3- TELEFON NUMARASI VE ELEKTRONİK POSTA ADRESİ

a- EV : -

b- İŞ :

c- CEP :

ç- ELEKTRONİK POSTA ADRESİ:

B- TÜZEL KİŞİLER İÇİN

BAŞVURUCUNUN

1- UNVANI : HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ GENEL MERKEZİ

2- ADRESİ : BARBAROS MAH. BÜKLÜM SOK. NO:117 ÇANKAYA/ANKARA

TEMSİLE YETKİLİ KİŞİNİN

1- T.C. KİMLİK NUMARASI: 24607911156

2- ADI: FATMA

3 - SOYADI : KURTULAN

4- UYRUĞU : TÜRKİYE CUMHURİYETİ

5- MESLEĞİ :

GÜN AY YIL

6- DOĞUM YERİ VE TARİHİ: 01.03.1964

7- YAZIŞMA ADRESİ: BARBAROS MAH. BÜKLÜM SK. NO:117

ÇANKAYA/ANKARA

8- TELEFON NUMARASI VE ELEKTRONİK POSTA ADRESİ

a- EV :

b- İŞ : 0312 427 17 80

c- CEP : 0533 281 21 99

ç- ELEKTRONİK POSTA ADRESİ : fkurtulan33@hotmail.com

AVUKATININ

1- ADI: GÜNİZİ2 - SOYADI : SATAR

3- YAZIŞMA ADRESİ: BARBAROS MAH. BÜKLÜM SOK. NO:117

ÇANKAYA/ANKARA

4- TELEFON NUMARASI VE ELEKTRONİK POSTA ADRESİ

a- EV :

b- İŞ :0312 427 17 80

c- CEP : 05555472535

ç- ELEKTRONİK POSTA ADRESİ : gunizisatar@gmail.com

Kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti:

- 1- Başvurunun konusu, 10 Aralık günü TBMM Başkanlığı'na sunularak Meclis'in gündemine gelen Anayasa değişikliği metninin yasalaşması için gerekli olan halkoylaması sürecinin ve sonucunun Anayasal güvence altında olan temel hak ve özgürlükleri ihlal ettiğinin tespiti talebidir. Referandum oylamasının hukukiliğinin değerlendirilebilmesi için, referanduma giden süreçte yaşanan sistematik hak ihlallerinden ve referandumun gerçekleştiği ortamdan ve nihayet sonuçları şaibeli hale getiren kamu gücü tasarruflarından bahsetmek gerekecektir.
- 2- Başvurucu Halkların Demokratik Partisi, çok sayıda siyasi parti, grup, inisiyatif ve bireyin bir araya gelmesiyle oluşan, ekolojik, cinsiyet eşitlikçi, insancıl ve onurlu yaşamı savunan, yerinden yönetimin ve doğrudan demokrasi mekanizmalarının güçlendirilmesi için çalışan bir siyasi partidir. AİHM'nin Demokratik Toplum Partisi ve diğerleri başvurusunda (para. 75) belirttiği gibi kullandığı ifadelere paralel olarak, HDP de Kürt sorununa barışçıl bir çözüm getirilmesini savunan ve hukuka uygun olarak kurulan bir parti olmanın yanı sıra, bununla sınırlı olmayan, Türkiye'de yaşayan farklı kesimleri, azınlıkları, kadınları ve ezilenleri gerek bileşenleriyle gerekse parti programı ve tüzüğüyle temsil etme iddiasındadır.
- 3- Türkiye'de başkanlık sistemi zaman zaman tartışılmışsa da gündemde uzun süre kalmamıştır. 7 Haziran 2015 genel seçimleri öncesinde Cumhurbaşkanı Erdoğan bu arzusunu dillendirerek, konuyu kamuoyunun gündemine yerleştirmiştir. Erdoğan, 7 Haziran seçimlerine giden süreçte, Anayasa'nın 101. maddesi uyarınca tarafsız ve partiler üstü konumda bulunması gerekirken, 7 Mart 2015'te Gaziantep'te AKP'nin seçim mitinginde "400 milletvekilini verin, bu iş huzur içinde çözülsün"¹ diyerek, gizleyemediği başkanlık arzusu için meclis aritmetiğini, tehditkar bir dille dizayn etmeye çalışmıştır. Bunun üzerine HDP Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş 15 Mart tarihli grup toplantısında "*HDP var oldukça (...) seni başkan yaptırmayacağız*" sözleriyle HDP'nin bu değişikliğin karşısında olduğunu net bir biçimde ortaya koymuştur.
- 4- Seçim yaklaştıkça HDP parti binalarına ve mitinglerine saldırılar olmuştur. 27 Haziran 2015 tarihinde yapılan seçimlerde HDP yüzde onluk seçim barajını aşarak %13.12 oy almış ve 80 milletvekili ile Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde temsil imkanı bulmuştur. Bununla beraber AKP, anayasayı tek başına değiştirecek çoğunluk bir yana, tek başına hükümet kuracak çoğunluğu dahi yakalayamamış, hükümet kuramadığından yeniden seçimlere gidilmiştir.
- 5- Bu seçim sonuçlarını, AKP'nin kurmaylarından, Meclis Anayasa Komisyonu eski başkanı

1 <http://t24.com.tr/haber/cumhurbaskani-erdogan-gaziantep-te-konusuyor,289627>

2 18 Mayıs 2015 günü Adana ve Mersin il ve ilçe binalarına bombalı saldırı gerçekleştirilmiş, 5 kişi yaralanmıştır: http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/05/150518_hdp_adana_mersin_saldiri

4 Haziran tarihinde Erzurum'da HDP mitingine saldırı olmuştur: <http://imc-tv.net/hdpnin-erzurum-mitingine-saldiri/>

HDP'nin seçim otobüsü, içinde şoför varken ateşe verilmiştir: <http://www.hurriyet.com.tr/erzurumda-hdpnin-araci-yakildi-sofor-son-anda-kurtuldu-29192158>

Bingöl'de seçim otobüsü silahlı saldırıya uğramış, Hamdullah Öge isimli partili bu saldırıda öldürülmüştür: <https://www.evrensel.net/haber/114387/bingolde-hdpnin-secim-aracina-silahlı-saldiri-1-olu> HDP'nin kitlesel destek bulduğu Diyarbakır'daki son seçim mitingine yönelik 5 kişinin [Ramazan Yıldız (16), Necati Kulur (47), Şehmuz Kaçan (34), Civan Arslan (17) ve Ali Türkmen (65)] hayatını kaybettiği, 400'ü aşkın kişinin yaralandığı iki bombalı saldırıyla devam etmiştir: <http://www.birgun.net/haber-detay/hdp-nin-diyarbakir-mitinginde-art-arda-iki-patlama-82291.html>

Burhan Kuzu "*Evet seçim bitti. Millet kararını verdi. Ya istikrar ya kaos dedim; millet kaosu seçti, hayırlı olsun*" şeklinde yorumlamış³ ve gerek HDP'ye gerekse HDP'ye destek veren halka yönelik saldırılar hız kazanmıştır. Bu esnada 20 Temmuz 2015 Suroç patlaması, Ceylanpınar'da polisler'e yönelik saldırı, Iğdır ve Dağlıca'daki çatışmalar ile barış ortamı yerini çatışmalara bırakmıştır. Kasım seçimleri öncesinde il ve ilçe merkezlerinde tamamen hukuka aykırı biçimde ilan edilmeye başlayan sokağa çıkma yasakları ile bir yıl içinde yüz binlerce kişi evlerini terk etmek zorunda kalmış, şehir merkezleri harabeye dönmüş ve bini aşkın kişi hayatını kaybetmiştir. İktidarın sözcüsü Akit ve Star gazeteleri başkanlık talebini manşete şu şekilde taşımışlardır: "*Ya başkanlık ya kaos*"⁴. Cumhurbaşkanı'nın ağzından verilen bu sözler, Kasım'da gerçekleşecek seçim ve yaklaşan kanlı günler için de işaret niteliği taşımaktadır.

- 6- 1 Kasım seçimlerinde HDP'nin barajı aşmasıyla Anayasa'yı tek başına değiştirecek gücü yine elde edemeyen AKP ve Cumhurbaşkanı, anayasal bir hak olan yasama dokunulmazlıklarının istisnai olarak kaldırılması fikrini ortaya atmıştır. İlk olarak 28 Temmuz günü Cumhurbaşkanı tarafından bazı HDP'li vekiller için dillendirilen konu, Nisan ayında TBMM gündemine alınmış, anayasaya eklenen geçici maddeyle dokunulmazlıklar bir defaya mahsus kaldırılmıştır. Geçici madde metni 20 Mayıs 2016 tarihinde TBMM'de yeterli oyu alarak yasalaşmış, Cumhurbaşkanı'nın 7 Haziran 2016 tarihinde onaylamasıyla 8 Haziran 2016 tarihinde Resmi Gazete'de (R.G. no. 29736) yayımlandıktan sonra yürürlüğe girmiştir. İlkesel bir kararla dokunulmazlıkların kalıcı olarak kaldırılması yönünde partilerin önerisi olduysa da hiçbir dikkate alınmamış, AKP'nin geçici madde teklifi kabul edilmiştir. Değişiklik ile her partiden milletvekillerinin dokunulmazlığı bir defaya mahsus kalkmışsa da HDP bundan orantısız derecede olumsuz etkilenmiştir. Anayasa değişikliğinin Meclis'te tartışıldığı bu dönemde Meclise toplamda 468 yeni fezleke gelmiştir. Bu fezlekelerin %79'u (368) HDP'li vekiller aleyhinedir. Sadece 21 Nisan-20 Mayıs 2016 tarihleri arasında HDP'li vekiller aleyhine 154 yeni fezleke hazırlanmıştır. Bir başka deyişle HDP'li vekiller aleyhine mevcut fezlekeler, çok kısa bir sürede tam 3 katına yükselmiştir. İktidar partisi vekilleri aleyhine ise 2 Ocak 2016 tarihinden itibaren sadece 8 yeni fezleke Meclis'e gelmiştir. İktidar partisinin 316, HDP'nin ise sadece 59 vekilinin olduğu düşünüldüğünde soruşturmaların ne kadar siyasi amaçlı olduğu daha net görülebilecektir. Buna göre, aynı süre içerisinde her 40 AKP'li vekilden sadece biri hakkında fezleke hazırlanmışken, her HDP'li vekil için ortalama 6,3 fezleke hazırlanmıştır. Bu orantısızlık Venedik Komisyonu raporunda da yer almaktadır.
- 7- 15 Temmuz 2016 günü başarısız bir darbe girişimi gerçekleşmiş, girişim TBMM'de bulunan 4 siyasi parti tarafından ortak bir bildiriyle kınanmışsa da, HDP bundan sonraki siyasi süreçlerin tamamından dışlanmıştır. 20 Temmuz günü Olağanüstü Hal ilanı ile Türkiye, olağanüstü hal kanun hükmünde kararnameleriyle yönetilmeye başlanmıştır. OHAL KHK'leriyle iktidar partisi dışındaki seslere yer veren neredeyse tüm basın kuruluşları kapatılmış, malvarlıklarına el konulmuştur. Aynı şekilde insan hakları ve demokrasi alanında çalışan çok sayıda sivil toplum örgütü bu KHK'ler marifetiyle kapatılmıştır.
- 8- 4 Kasım 2016 günü yapılan kapsamlı operasyonla, HDP'nin eş genel başkanlarının da aralarında bulunduğu 10 milletvekili tutuklanmış, sonraki süreçte sayı 15'e yükselmiştir. Bunun yanı sıra 26 HDP'li milletvekili gözaltına alınıp bırakılmışken, diğer hiçbir siyasi

³<http://www.radikal.com.tr/secim-2015/burhan-kuzu-sonuctan-mutsuz-bu-sonuclari-hak-etmedik-1374840/>

⁴<http://www.haberdar.com/medya/akp-de-tum-yollar-kaosa-cikiyor-h15712.html>

partiden vekiller hakkında işlem yapılmamıştır. Yine HDP Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ'ın milletvekilliği bu süreçte tartışmalı bir işlem ile düşürülmüş, parti üyeliğinin düşürülmesine de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca yine tartışmalı bir biçimde karar verilmiştir.

- 9- Başkanlık sistemine 7 Haziran öncesinden beri net bir biçimde karşı duran HDP'nin eş genel başkanları ve milletvekillerine yönelik operasyonun üzerinden bir ay geçtikten sonra, 10 Aralık 2016 günü "Türk tipi başkanlık" olarak adlandırılan paket TBMM'ye sunulmuş, 2 gün sonra HDP'nin Grup Başkanvekili Çağlar Demirel ve Kadın Sözcüsü Besime Konca tutuklanmışlardır. Değişiklik, tüm taleplere rağmen, HDP'nin tutuklu milletvekillerinin görüşlerini ifade etmeleri için olanak yaratılmadan, sivil toplumun ve diğer dahli olmadan, alalecele Anayasa Komisyonu'ndan geçirilmiş ve Genel Kurul'a gelmiştir. Genel Kurul'da HDP'li vekillerin katılmasına yönelik tüm önergeler yine reddedilmiş, Anayasa ve İçtüzük kurallarına aykırı biçimde açık oy kullanılarak teklifin referanduma sunulması için gereken çoğunluk 21 Ocak günlü ikinci tur oylamanın sonunda sağlanmıştır. Genel Kurul'da ve Komisyon'da muhalefetin en çok itiraz ettiği hususların başında OHAL şartlarında anayasa yapımı ile tartışmaya müsaade edilmeksizin, farklı kesimlerin görüşü ve uzlaşısı aranmaksızın maddelerin geçirilmesi olmuştur. Referandum süreci de AKP'nin bu tahammülsüz tavrının bir aynası olmuştur.
- 10- Temmuz 2015'ten bu yana 38 HDP il eş başkanı, 97 HDP ilçe eş başkanı tutuklanmıştır. Şu anda yönetimde olan 28 il eş başkanı, 84 ilçe eş başkanı, 1 belde eş başkanı tutukludur. **b)**Temmuz 2015'ten bu yana Eş Genel Başkanlarımızla birlikte 15 milletvekilimiz, 2 Merkez Yürütme Kurulu (MYK), 5 Parti Meclisi (PM) üyemiz, 750'yi aşkın il ve ilçe yöneticimiz tutuklanmıştır. **c)** DBP'li 83 belediye eş başkanı tutuklanmış, 84 belediyeye ise kayyum atanmıştır. Bu süreçte halkla buluşma toplantılarına katılmak isteyen vekillerimizden 9'u gözaltına alınmış, sonra serbest bırakılmışlardır.
- 11- 21 Ocak 15 Nisan tarihleri arasında HDP'li 2165 kişi gözaltına alınmış, 429 kişi tutuklanmıştır. Bunlar arasında il ve ilçe yöneticileri, belediye eş başkanları ve parti üyeleri bulunmaktadır. 3627 sayılı kanunun 22. maddesinde yer alan sandık kurulu başkanı seçiminde yer alan "iyi üne sahip olma" kriteri Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez uygulanarak HDP'nin 170 sandık kurulu başkanı görevden alınmıştır.
- 12- Gözaltı ve tutuklamalar HDP için "Hayır" çalışması yürüten herkese sirayet etmiştir. İktidar partisi ve Cumhurbaşkanı istediği yer ve zamanda, devletin tüm imkan ve kaynaklarını kullanarak istediği toplantıyı düzenlerken, HDP'nin planladığı tarihlerde il ve ilçe merkezlerinde toplantı ve gösteri yürüyüşleri yasaklanmıştır.
- 13- HDP'nin referandum şarkısı 'Bejin Na' (Hayır Deyin) İzmir Başsavcılığınca "Anayasa'nın ilk 3 maddesine aykırı olduğu" ve "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik edecek ifadeler barındırdığı" gerekçesiyle 4 Nisan 2017'de il sınırları içerisinde, hemen ardından, Mersin 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından Türkiye genelinde yasaklanmıştır. İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, yargı organlarının konusu olan bir işlemde, yasaklama talimatını kendisinin verdiğini açıkça ifade etmiştir⁵: *"Geçen gün HDP bir şarkı çıkarmış, hemen ilgili valiyi aradım; 'Bu şarkı yasaklanacak' dedim. HDP'nin temsilcileri beni aradılar. 'Bu şarkıyı Türkiye'nin hiçbir yerinde çaldırmam ben kardeşim' dedim. Bu kadar basit. Bir boşluk verdiğiniz andan*

⁵<http://www.diken.com.tr/soylu-hdpnin-bejin-na-sarkisina-gelen-yasagi-anlattı-hemen-valiyi-aradim-bu-kadar-basit/>

- itibaren ülkenin her tarafında türerler."*Bu durum, yargı mercilerinin de açıkça İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun talimatıyla hareket ettiğini göstermektedir.
- 14-** Anayasaya göre tarafsız ve partiler üstü olması gereken Cumhurbaşkanı 7 Haziran ve 1 Kasım seçimlerinden önce olduğu gibi, bu süreçte de toplu açılış ve benzeri çeşitli toplantılar adı altında seçim çalışması yürütmüş, açık anayasaya aykırılığa rağmen YSK bu yönde bir karar vermekten kaçınmıştır. Bu durum, hem parti ve devlet arasındaki sınırın belirsizleşmesine neden olmuş, hem de seçim çalışmalarında, kamu kaynaklarının tek bir görüş lehine ve sınırsız biçimde ve denetim imkanlarından tamamen yoksun olarak kullanılmasının önünü açmıştır.
- 15-** 23 Ocak-6 Nisan tarihleri arasında HDP, TRT ekranlarında hiçbir canlı yayında yer alamamıştır (sıfır dakika). Ulusal kanallarda HDP hiçbir canlı yayında yer bulmazken, 1-20 Mart arası canlı yayınlar AKP için 18.093, CHP için 2.737, MHP için ise 935 dakika ve Cumhurbaşkanı 10.141 dakikadır. HDP'nin milletvekili ve temsilcileri hiçbir tartışma programına çıkarılmamış, ana haber bültenlerinde ise yalnızca 33 dakika yer bulabilmişlerdir. Bu sayı Cumhurbaşkanı için 3210, AKP için 4992, CHP için 1025 ve MHP için 880 dakikadır.
- 16-** Bu süreçte, 687 sayılı KHK ile 298 sayılı kanunda değişiklik yapılarak, YSK'nin, özel televizyonların anayasal esaslara uygun yayın yapmayan kanallara ceza verme yetkisi kaldırılmıştır. Böylelikle iktidar, seçimlere çoğulcu ve eşit ortamda gitmek istemediğini ifade etmiş, Yumak v. Türkiye kararında vurgulanan devletin "çoğulculuğun nihai garantörü" rolünü terk ederek, "halkın görüşlerini özgürce ifade edebilmesinin" koşullarını sağlamak konusunda pozitif tedbirler alma yükümlülüğünü ihlal etmiştir. Bu şartlar altında adil bir referandumun gerçekleşme ihtimali yoktur. AGİT raporuna da yansıyan bu hukuksuzluk, referandumu Anayasa'nın 67/2 hükmünde düzenlenen eşitlik kriterini zedelemektedir.
- 17-** Yargı bağımsızlığının tutuklama, görevden uzaklaştırma, ihraç ve yer değişimleri ile iktidarın talimatvari açıklamalarıyla ağır bir biçimde zedelendiği de dikkate alındığında, referandumun adil ve eşit şartlarda geçmesi için gereken hiçbir temel hak ve özgürlüğün teminat altında olmadığı ifade edilebilir.
- 18-** Yukarıda bahsedilen ve bazı yerlerde hala devam eden sokağa çıkma yasakları sonucunda sayısı tam tespit edilememekle beraber yüz binleri aşan sayıda kişinin barındığı yerleşim yerleri yıkılmış, yarım milyon civarı kişi yerinden edilmiştir. Bu kişilerin oy kullanmalarıyla ilgili de çeşitli ciddi sorunlar meydana gelmiştir. Özellikle bu bölgelerdeki kolluk güçlerinin varlığı veya kolluk güçlerinin müsamaha gösterdiği silahlı bazı kişilerin varlığı, seçim güvenliğinin temini amacını aşarak, "evet" oyu vermek için tehdide dönüşmüştür. Bu da Anayasa ile güvence altına alınan "serbest seçim" hakkının ihlalidir.
- 19-** Yüksek Seçim Kurulu, www.ysk.gov.tr isimli resmi internet sayfasında 16.04.2017 tarihinde "*Sandık kurulu mührü taşımayan oy pusulası ve zarfların dışarıdan getirilerek kullanıldığı kanıtlanmadıkça geçerli sayılmasına karar verilmiştir*" ifadesini içeren duyuruda bulunmuştur. Yüksek Seçim Kurulu Başkanı Sadi Güven, yaptığı basın açıklaması sırasında bu kararın oylama bittikten ve sandıkların açılmasından sonra verildiğini şu şekilde ifade etmiştir: "*Bugün sandıklar açılmaya başladıktan sonra sonuçlar kurulumuza ve siyasi partilere intikal etmeden önce bazı sandık kurullarının seçmene oy pusulası ve zarflarını sandık kurulu mühriyle mühürlemeden verdikleri yolundaki yoğun şikayetler ve Ak Parti temsilcisinin talebi üzerine kurulumuz sandık kurulu mührü taşımayan oy pusulası ve*

- zarfların dışarıdan getirilerek kullanıldığı kanıtlanmadıkça geçerli sayılmasına karar vermiştir.”
- 20- Sandık kurulu başkanlarına YSK DUYURU gönderici adıyla ve B001 kurum kodu ile “Yüksek Seçim Kurulunca bugün yapılan toplantıda sandık kurulu mührü taşımayan oy pusulası ve zarflarının, dışarıdan getirilerek kullanıldığı kanıtlanmadıkça geçerli sayılmasına karar verilmiştir. Sayım döküm işlemlerinin buna göre yapılması gerekmektedir.” ifadesinden ibaret SMS'lerin 17.04 ve 17.09 sularında gönderildiği görülmektedir.
- 21- Bilindiği üzere Türkiye'nin doğusunda oylama saat 16.00'da, batısında saat 17:00'da bitmiş ve sayım-döküm aşamasına geçilmiştir. YSK Başkanının, sonuçların partilere intikal etmeden önce kararın verildiği ifadesi gerçeği yansıtmamaktadır; zira söz konusu duyurular doğu illerindeki oylama bittikten ve sayıma geçildikten yaklaşık bir saat sonra yapılmıştır. Sayım dökümün başlamasından sonra 1 saat içerisinde sandıklardaki resmi olmayan sonuçların siyasi parti yetkililerince bilineceği açıktır.
- 22- Yüksek Seçim Kurulu'nun bahse konu duyuru ve SMS bilgilendirmelerinin, toplantı ile karara bağlandığı ifade edilmiş olmakla birlikte kararın numarası, saati, hangi üyelerin katıldığı, kararın kaç oy sayısı ile alındığı, karşı oy olup olmadığı, itiraz üzerine alınmış bir karar ise itirazın içeriği ve kararın içeriği kamuoyu ile paylaşılmamıştır. Karar duyurulardan da kaldırılmıştır. Anayasa değişikliği oylaması sırasında, evet yazılı mühürler ve mühürlerin oy pusulasının hem ön hem arka yüzüne basılmış olmasıyla ilgili verilen 559 sayılı karar YSK'nın internet sitesinde bulunmaktadır. Ancak mührsüz zarf ve mührsüz oy pusulalarıyla kullanılan oyları geçerli kılan duyuruya ilişkin usule uygun bir kararın olduğuna dair tek bir emare bulunmamaktadır.
- 23- Kurul söz konusu kararı, referandumdan iki gün sonra 18.04.2017 tarihinde yazmış ve imzalamış, 17.30 civarında internet sitesinden kamuoyuyla paylaşmış, kararlar ve duyurular kısmına da ancak 18 Nisan günü eklenebilmiştir. Yani karar açıklandığında, İlçe Seçim Kurulları'na yapılacak itirazlar için tanınan yasal süre dolmuştur. Yalnızca bir SMS duyurusu ile hangi şartlar altında uygulanabileceği ve gerekçesi açıklanmadan, sayım-döküm sırasında alınan bu karar seçim sonuçlarını gölgelemiş, yapılan işlemleri ağır biçimde sakatlamıştır.

Bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenlerle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamalar:

I. Anayasa'nın 25. ve 26. maddelerinde düzenlenen düşünce ve kanaat hürriyeti ile düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin ihlali:

- 24- Referandum sürecinde HDP'nin fikir ve görüşleri sürekli kriminalize edilmiş, bu görüşleri açıklaması ve yayması için HDP'ye hiçbir imkan tanınmadığı gibi, televizyon programları ve basılı medyada çarpıtmalarla dolu kampanyalar yürütülmüştür. Bu durum, "Hayır" savunucularının terör savunucusu olduğunun söylenmesine kadar varmıştır⁶. Referanduma OHAL şartlarında gidilmesi, iktidarın KHK'ler eliyle yaptığı hiçbir tasarrufa karşı yargı yoluna gidilememesi anlamına gelmektedir. Aynı şekilde OHAL gerekçesiyle sadece KHK'ler ile değil, mülki amirlerin kararlarıyla da temel hak ve özgürlükler sınırlandırılmaktadır. Referandum öncesinde bu yetkinin özellikle ifade özgürlüğü ve

⁶<https://www.youtube.com/watch?v=T1ZZfjRWszc>

- toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kısıtlanması hatta ortadan kaldırılması için kullanıldığı görülmektedir. Aynı şekilde OHAL KHK'leriyle çok sayıda basın kuruluşunun, haber ajansının, radyo ve televizyonun kapatılması da ifade özgürlüğünü ortadan kaldırmaktadır.
- 25- HDP'ye yönelik sistematik hedef göstermelere cevap hakkı hiçbir zaman tanınmamış, yazılı basında gönderilen tekzipler uygulanmamış, nefret söylemi hukuki herhangi bir yaptırımla sonuçlanmamıştır. 01-10 Mart 2017 tarihleri arasında referanduma dair **haber bültenlerinde**, miting ve konuşmalarla ilgili haberlerde Cumhurbaşkanlığına 53,5, AKP'ye 83, MHP'ye 14,5 saat ayrılırken CHP'ye 17 saat, HDP'ye ise yalnızca 33 dakika ayrılmış, 01-20 Mart 2017 arası **canlı yayınlarda**, Cumhurbaşkanlığına 169, AKP'ye 301,5 saat ayrılırken MHP'ye ayrılan süre 15,5 saat olurken Referandumda hayır diyeceklerini açıklayan Cumhuriyet Halk Partisi'ne 45,5 saat ayrılırken, Halkların Demokratik Partisi'ne hiç yer verilmemiştir. 01-20 Mart 2017 tarihleri arasında **tartışma programlarında** Cumhurbaşkanı 3, danışmanları 17, Başbakan 2, Hükümet ve AKP temsilcileri, vekil ve belediye başkanları 113, CHP Genel Başkanı 1, CHP temsilcileri 19, MHP temsilcileri 7 canlı yayına katılırken HDP hiç davet edilmemiştir⁷. TRT'nin, kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için tek yönlü, taraf tutan yayın yapmaması, bir siyasi partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmaması gerekmektedir de, buna uyulmamış, TRT Haber'de 1-20 Mart arasında, Cumhurbaşkanı ve danışmanlarına toplam 20,8 saat, AKP'ye 42 saat ayrıldı. Cumhurbaşkanı ile AKP'ye toplam, 20 günde 62,8 saat ayrılırken, MHP'ye 48 dakika yani bir saatten az, CHP'ye 3,2 saat yer verilirken, HDP'ye hiçbir şekilde yer verilmemiştir. Çoğulculuğun nihai garantörü ve ifade özgürlüğünü garanti altına almak yönünde pozitif yükümlülük sahibi olan devletin ifade özgürlüğünün tesisi ve korunması için hareketsiz kalması, ifade özgürlüğünün ihlalini teşkil eder.
- 26- İfade özgürlüğüne yönelik bu kısıtlamaların denetim imkanı, Şubat ayında yayınlanan 687 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 149-A maddesi yürürlükten kaldırıldığı için ortadan kalkmıştır. Anayasa'nın 67. maddesinin 7 fıkrasında yer alan, seçim kanunlarında yapılan değişikliklerin, yürürlük tarihinden itibaren 1 yıl içindeki seçimlerde uygulanamayacağı yönündeki kural da ihlal edilmiştir.
- 27- İktidar bloklarının ellerinde bulundurduğu gücü, seçimi manipüle etmek veya seçim sürecine girilmişken kuralların kendi lehlerinde değiştirilmesini önlemek için getirilmiş olan bu Anayasal ilkenin ihlali, referandum sürecini sakatlamaktadır.
- 28- RTÜK'ün bu konudaki görev ve sorumluluklarını yerine getirmediğini ifade etmek için Kurul'un CHP'li ve HDP'li üyeleri Süleyman Demirkan, İsmet Demirdöğen ve Ersin Öngel, ortak bir yazılı açıklama yaparak, referandum öncesi kurulun denetleme görevini yapmasının engellendiğini belirtmişlerdir. Yapılan açıklamada, referandum sürecinde televizyonlar ve TRT'nin denetimsiz bırakıldığına işaret edilmiştir⁸. Açıklamada “*Referandum dönemi yayınları tüm uyarılarımıza rağmen adalet, fırsat eşitliği ve tarafsızlık anlayışı ve ilkesine göre izlenmemiş ve denetlenmemiştir. YSK'nın belirlediği 135 televizyondan çok az bir kısmı izlenip raporlanmış ve bunlar da YSK'ya gönderilmiştir. Büyük çoğunluğu ise denetimsiz bırakılmıştır. Kamu yayıncısı olarak tarafsızlık ilkesine uyması gereken TRT, kendi yasasına*

⁷<http://demokrasiicinbirlik.com/2017/03/23/ekranlarda-hayir-yok/>

⁸<https://www.evrensel.net/haber/315606/rtuk-uyeleri-referandum-onesi-tvler-denetimsiz-birakildi>

uyup uymadığı bakımından denetlenebilir olmasına karşın, RTÜK tarafından denetimsiz ve yaptırımsız bırakılmıştır" ifadelerine yer verilmiştir. Aynı şekilde yayınların, RTÜK Yasasının 8. Maddesinin 1. Fıkrasının (k) bendinde yer alan "Siyasi partiler ve demokratik gruplar ile ilgili tek yönlü veya taraf tutar nitelikte olamaz" ilkesine göre denetlenmesi mümkünken, bu yetkinin kullanılmadığına dikkat çekilmiş sadece seçim dönemi yayınları değil diğer denetim çalışmaları da etkisiz ve yetersiz bırakıldığı vurgulanmıştır.

- 29- Referandum sürecinde sadece HDP'ye yönelik 60 müdahale rapor edilmiş, 31 toplatma, yasaklama, engelleme, saldırı ve tehdit ile karşılaşmıştır. HDP'nin referandum otobüsüne İzmir ve Diyarbakır'da el konulmuş, referandum gününe kadar trafiğe çıkmama cezası verilmiş, Diyarbakır'da seçim otobüsü şoförü dahi gözaltına alınmıştır.
- 30- Şırnak'ta Şırnak Valisi Ali İhsan Su ablukalarda evi yıkılan, yakılan vatandaşlara yönelik "Şırnak'ta EVET çıkmazsa TOKİ evlerinizi alamazsınız" demiştir⁹. Beytüşebap'ta alay komutanı ve kaymakam yetkilisi köylüleri 'evet' çıkmaması halinde hayvanlarını mezraya çıkarmamakla tehdit etmiş, Tokat Artova'da yol çalışmaları 'hayır' oyu verileceği gerekçesiyle durdurulmuştur. Tüm bunlar devlet mekanizmaları eliyle "Hayır" çalışmalarının engellendiğini göstermektedir.
- 31- Sokaklarda "Hayır" çalışması yapan, HDP dışındaki kişi ve gruplara karşı da devlet şiddeti uygulanmıştır. Stantlar kolluk gücünün müdahalesiyle dağıtılmış, bildiri dağıtan kişiler gözaltına alınmışlardır. Ankara'da 18 Mart 2017'de Konur Sokak'ta "Hayır" bildirisi dağıtan Anadolu Kültür ve Araştırma Derneği (AKA-DER) ile Sosyalist Emekçiler Partisi (SEP) Girişimi üyelerine müdahale eden polis ekiplerinin 11 kişiyi gözaltına alması, aynı şekilde 24 Ocak 2017'de Ankara'da, Batıkent Metro Son Durak önünde ve Dikmen Caddesi üzerinde 'Başkanlığa Hayır' bildirisi dağıtan Türkiye Komünist Partisi (TKP) üyesi 17 kişinin gözaltına alınması, baskıların HDP ile sınırlı olmadığını göstermektedir.

II. Anayasa'nın 68. ve 34. maddelerinde düzenlenen örgütlenme özgürlüğü ve toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı:

- 32- Siyasi partiler, demokratik bir sistemin sine qua non unsurudur. Temsili demokrasinin bu yapı taşına dair Türkiye'nin sicili parti kapatma davalarıyla lekelidir. AİHM'in 11. maddenin ihlali kararı verdiği Kürt sorununa barışçıl ve siyasi çözüm amacıyla faaliyet gösteren ÖZDEP, HADEP, HEP, DEP, DTP kararlarında, örgütlenmenin temel insan hakkı olduğu vurgusuyla beraber, siyasi partiler tarafından savunulan ilkelerin Türkiye'nin mevcut yapısı ve ilkeleriyle uyumlu olmamasının demokratik kuralları ihlal etmediği, aksine bunun demokrasinin temel unsuru olduğu vurgulanmıştır. (Ayrıca Sosyalist Parti ve diğerleri, s.1257, para. 47)
- 33- AİHM akit devletlerin örgütlenme özgürlüğüne yönelik sınırlamalarda dar bir takdir yetkisini haiz olduğunu, sadece inandırıcı ve zorunlu nedenlerle bu hakkın sınırlanabileceğini tespit etmiştir. HADEP davasında parti kapatma sebebi olarak gösterilen "anadillerin konuşulmasına izin verilmeyen Kürtlerin Türkiye'deki varlığının inkar edildiği, devam eden askeri operasyonlara, katliamlara ve provokasyonlara rağmen PKK'nin ateşkesi sürdürdüğü ve askeri kuşatma ve operasyonlarla hiçbir şeyin çözülemeyeceği" ifadesiyle 'terörle mücadelenin' kuşatma olarak nitelenmesinin örgütü desteklemek anlamına geldiği çıkarımlarının HDP'yi hukuken olmasa da fiilen kapatılma noktasına iten isnat ve tutumla

paralelliği şaşırtıcıdır. Bu paralellik, Anayasa Mahkemesi tarafından, Kürt sorununa Helsinki Nihai Senedi, AİHS ve İHEB gibi uluslararası sözleşmelere harfiyen riayet eden barışçıl ve demokratik bir çözümü savunduğu ve "genel seçim hakkına sahip kişiler tarafından seçilen temsilcilerden oluşan bir demokratik meclisin oluşturulmasını talep ettiği" için parti programının devletin bölünmez bütünlüğünü ve ulusun birliğini bozmaya yönelik olduğundan bahisle kapatılan ÖZDEP ile ilgili AİHM'in vermiş olduğu kararda da vardır. Mahkeme bu kararında 11. maddenin 10. maddenin ışığında değerlendirilmesi gerektiğini vurgulayarak, madde 11'de belirtilen toplantı yapma ve dernek kurma özgürlüklerinin amaçlarından birinin düşünce ve ifade özgürlüğünün korunması olduğunu ifade etmiştir. Mahkemeye göre, *"Bunlar özellikle demokrasinin çoksesliliğinin ve düzgün işleyişinin sağlanması açısından siyasi partilerin temel görevleri için geçerlidir."*

- 34- AİHM, bir siyasi projenin Türkiye'nin mevcut ilke ve yapılarıyla uyumlu olmamasının, demokratik kuralları ihlal etmediği görüşündedir. Aksine siyaset, tam da bu ilke ve kurumların, siyasi partilerin daha iyi oldukları görüşünü benimsedikleri yönde değiştirilmesini sağlama yollarından biridir. Halk bu fikirler ışığında tercihini yapar. Demokrasinin kendisini ortadan kaldırmadıkça, devletin mevcut düzenleme şekli sorgulanabilir, çeşitli projeler savunulup görüşülebilir.
- 35- Olaylarda açıklandığı gibi, HDP 7 Haziran sonrasından itibaren, gittikçe ağırlaşan sistematik bir baskı altındadır. Eş Genel Başkanları, milletvekilleri, yöneticileri, belediye başkanları ve üyeleri tutuklu olan HDP'nin tutuklu olmayan üye ve yöneticilerinin tamamı yargı tehdidi altındadır.
- 36- Referandum sürecinde de bu gözetli ve tutuklamalar devam etmiştir. Özellikle HDP'nin referandum kampanyasının kritik süreçlerinden biri olan 21 Mart haftasında 437 üye ve yöneticisi gözetli altına alınmış, 93'ü tutuklanmıştır.
- 37- HDP, 24 defa eylem yasağına maruz kalmıştır. Tarih sırasıyla; Adana (ayrı tarihlerde iki kez), Van (ayrı tarihlerde üç ayrı kez, toplamda Kasım'dan bu yana 6. kez), Antep, Urfa, Niğde ve Hakkari illerinde, kentin tamamı ya da büyük bir bölümünde her türlü eylem ve etkinlik haftalarca ya da aylarca yasaklanmıştır. Bu yasaklar, HDP'nin miting ve etkinlik düzenleyeceği zamanlarda, il ve ilçelerde güvenlik bahanesiyle ilan edilmiştir. Böyle bir yasaklama hiçbir zaman iktidar bloku aleyhinde yapılmamıştır. Bu yasaklamalar, "Hayır" gösterisine dönüşeceği belli olan 8 Mart ve Newroz programları için de uygulanmıştır. İstanbul, İzmir, Ankara, Urfa gibi illerde 8 Mart kadınlar günü etkinlikleri yasaklanmıştır. Antalya, Kocaeli ve Ankara'da polis gazlı ve coplu saldırılarda bulunmuş, 8 Mart etkinlikleri nedeniyle toplamda 70'e yakın gözetli yaşanmıştır. Bitlis, Batman, Bursa, Dersim, Bingöl, Adana ve Siirt'te "gününde kutlanmadığı" gerekçesiyle Newroz etkinlikleri iptal edilmiştir. Ağrı, Van, Urfa ve Diyarbakır illerinde afişler ve pankartlar yasaklanmıştır.

III. Anayasa'nın 67. maddesinde düzenlenen seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı:

- 38- Anayasa'nın 67. maddesinin ilgili yerleri şu şekildedir:
"(1) Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir.
(2) (Değişik: 23/7/1995-4121/5 md.) Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek

dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. (...)

(4) Bu hakların kullanılması kanunla düzenlenir. (...)

(7) (Ek fıkra: 3/10/2001-4709/24 md.) Seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaz."

- 39-** Bu madde öncelikle siyasi faaliyet yürütme hakkını garanti altına almakta, ardından bir seçim veya halkoylamasının Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için uyulması gereken esasları düzenlenmektedir. Bu esasların uygulanmadığı bir seçim veya halkoylamasının Anayasa'ya uygunluğundan bahsetmek mümkün olmayacak, Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru yetki sınırlarına giren bir hak ihlali bulunduğunun tespiti gerekecektir.
- 40-** Öncelikle siyasi faaliyette bulunma hakkı ihlal edilmiştir. HDP 7 Haziran öncesinden başlayarak, ancak özellikle OHAL ilanı sonrasında yoğunlaşan bir biçimde kriminalize edilmektedir. Devletin hukuk sınırlarının dışına çıkan faaliyetlerinin ve insan hakkı ihlallerinin protesto edilmesi, çatışmaların durması ve barış talebinin dillendirilmesi, devletin şiddet politikalarının kabul edilmemesi, iktidar tarafından da meşruluğu defalarca dile getirilmiş ve muhatap alınmış kişi veya kurumların bir anda illegal kabul edilmesi gibi nedenlerle HDP ve bileşenlerinin faaliyet ve çağrıları suç kapsamında değerlendirilmektedir. İktidarın ve anayasa değişikliğinin aleyhindeki açıklamalar, Cumhurbaşkanına hakaret, örgüt propagandası, halkı kin ve düşmanlığa tahrik gibi suçlamalarla karşılaşmaktadır. Somut başkaca bir fiil olmaksızın, basın açıklamaları veya sosyal medya paylaşımları nedeniyle HDP üye ve yöneticisi çok sayıda kişi gözaltına alınmış, tutuklanmış ve soruşturma/kovuşturma süreçleriyle karşı karşıya bırakılmıştır. Böylece, TBMM'de güçlü bir temsil imkanı yakalayan, Türkiye'nin 2. büyük muhalefet partisinin ilke ve programı kriminalize edilmektedir. Bu durum özellikle referandum çalışmalarında kristalize olmuştur.
- 41-** Olaylar kısmında zikredilen sokağa çıkma yasaklarının yaşandığı yerlerde seçim güvenliğine dair endişeler ortadan kaldırılmamıştır. Bu durum AGİT raporunda, "Referandum gününde, URGH gözlemcileri bu seçmenlerden bazılarının oy kullanamadığı yönünde bilgilendirilmiştir." ifadeleriyle yer almıştır. Bu durumdan etkilenen seçmen sayısı raporda, 355.000 ila 500.000 kişi arası olarak yer almıştır.
- 42-** Anayasa değişikliği metninin referanduma sunulacağı kesinleştikten itibaren HDP, "Hayır" çalışmalarına başlamıştır. Bu kapsamda HDP ve bileşenlerinden en az 2165 kişi gözaltına alınmış, 429 kişi tutuklanmıştır. Diğer muhalif partiler bakımından bu sayı, 297 gözaltı ve 24 tutuklama şeklindedir. İktidarın tüm imkan ve kaynaklarıyla savunduğu "Evet" in karşısında faaliyet yürütmek, soruşturma ve kovuşturma riskini göze almak anlamına gelmektedir. Bu durum siyasi faaliyette bulunma hakkının açık ihlalidir.
- 43-** Anayasa değişikliği referandumunda, oylamaya sunulan 18 maddelik ve Anayasa'nın 72 maddesini değiştiren, çok kapsamlı ve girift düzenlemeler içeren metin bir bütün olarak, pusulalarda düzenlemeye hiçbir şekilde yer verilmeksizin ve bu itibarla neye cevap verildiği net olmaksızın halkoylamasına sunulmuştur. Halkın iradesinin sağlıklı bir biçimde meydana çıkmasının önünde bir engel olarak değerlendirilen bu temel husus, AGİT raporunda da belirtilmiştir.
- 44-** Oylamanın içeriğiyle ilgili sağlıklı bilgilendirme yapılmamış, iktidar partisi ve Cumhurbaşkanı'nın aktif olarak katıldığı faaliyetler için harcanan kamu imkanları şeffaf bir biçimde açıklanmamış, herhangi bir denetime tabi tutulmamıştır. İktidarın kullandığı

- araçların çokluğu ve yoğunluğu, hiçbir karşı argümanı ifade etmek için muhalefete fırsat verilmemiştir. Bu durum da AGİT raporunda şu ifadelerle tespit edilmiştir: "Reformun kilit unsurları konusunda seçmenlere tarafsız bilgi sağlanmamış ve sivil toplum örgütlerinin katılımı mümkün olamamıştır".
- 45- Halkoylaması ve seçimlere ilişkin esasların kanunla düzenleneceğine dair amir anayasa hükmü, YSK'nın mezkur kararıyla ihlal edilmiştir. Yüksek Seçim Kurulu Sandık Kurulu **mührü taşımayan oy pusulası** ve zarfların dışarıdan getirilerek kullanıldığı kanıtlanmadıkça **geçerli sayılmasına** karar vermiştir. Kanunun lafzına açıkça aykırı yorum faaliyetleri prensip itibarıyla yasaktır. "Contra legem yorum yasağı" olarak adlandırılan bu durum YSK kararıyla delinmiştir. Açıkça kanunun düzenlemesinin emredildiği ve kanunun da açıkça düzenlediği bir hususta YSK adeta **"fonksiyon gasbı"** gerçekleştirerek, yasamanın iradesi hilafına ve yasama yerine geçerek bir karar vermiştir. Pusula ve zarfların sahte olmadığını göstermek için mühür kullanılmaktadır. Mührün yokluğu, pusula ve zarfın dışarıdan getirildiğine yönelik karine teşkil etmektedir. YSK kararıyla bu kaideyi tersine çevirmiş ve karine olarak sahte olan zarf ve pusulaların sahte olduğunu ispatlama yükünü, bunu iddia edene yüklemiştir. Bu Anayasa'da belirtilen seçim ilkeleri ve esaslarıyla bağdaşmadığı gibi, karara gerekçe olarak da müphem bir ifadeyle gösterilen AİHM içtihatlarının da somut olayla hiçbir ilgisi yoktur. YSK kararında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne atıfta bulunmuşsa da, ilgili maddenin uygulama alanı genel seçimleri, yorum yoluyla genişletildiğinde ise yasa koyucu benzeri tasarruflarda bulunabilen özerk yerel yönetimleri yani sadece yasayıcı seçimlerini kapsamaktadır. Bu itibarla referandumda, 1 numaralı Ek Protokol'ün 3. maddesi uygulama alanı bulmaz.
- 46- Ayrıca YSK kararında, mühürleme işleminin yapılmamasının seçmenin iradesinin geçersiz sayılması için yeterli olamayacağı vurgulanmakta, seçmenin hakkının özünün zedelendiğine atıfta bulunmaktadır. Oysa itirazlarla talep edilen, şu anda fiziken imkansızlaşmış olan mühürlü-mühürsüz zarf ve pusulaların tespit edilerek şartları sağlamayanların geçersiz sayılması değil, bu itirazın yaygınlığı ve sıklığı karşısında referandumun iptal edilmesidir.
- 47- Anayasa'nın gizli oy ve açık sayım-döküm esasının da ihlal edildiğine dair ciddi veriler bulunmaktadır. İlçe Seçim Kurullarına yapılan itirazlara da konu olduğu üzere 16 Nisan referandumunda "blok oy" kullanıldığı iddiaları yoğun bir biçimde ortaya atılmaktadır. Usulsüzlüğe ilişkin tespit, ihbar, itiraz gelen sandıkların bazılarında blok "EVET" oyu çıkmıştır. Hayatın olağan akışına aykırı olan bu durum Partimize gelen açık oy kullanıldığı şikayetleri ile birlikte düşünülmelidir. Kamuoyuna görsel olarak da yansıdığı üzere tehdit ile açık oy kullanılması özellikle doğu illerimizde yaygın olarak görülmüştür. Erzurum Karayazı ilçesi, Muş Malazgirt Kızılyusuf Köyü, Ağrı ili Büyükyazı köyü, Elazığ Arıcak Karataş köyü, Urfa Siverek Çığırık köyü, Bingöl Sudüğünü köyü, Iğdır Yukarı Erhacı köyü, Ağrı Eleşkirt Toprakkale köyü, Şanlıurfa Suruç Süleyman Şah Ortaokulu, Şanlıurfa Suruç GAP Anadolu Lisesi, Mardin Midyat Sarıköy, Şırnak merkez Yeniaslanbasar köyü, Şanlıurfa Eyyübiye ilçesi Aşağı Koçlu köyü, Erzurum Köprüköy ilçesi Akçam Köyü, Mardin Derik Akıncılar köyü, Şanlıurfa Siverek Şekerli köyü, Şanlıurfa Siverek Günhisar köyü, Muş Hasköy Düzkışla ilkokulu, Urfa Suruç Küçükova Taşlıköy HDP Genel Merkezi'nin kriz masasına iletilen şikayetlerden sadece bazılarıdır.
- 48- Pek çok HDP müşahidi görevli oldukları sandık çevresinden kolluk tarafından veya başka kişiler tarafından güç kullanılarak çıkartılmışlar, bu konuda gerekli şikayet ve itirazlar

- yapılmıştır. Özellikle hukuksuz davranışa/işleme yapılan itirazlar sonucu müşahitlerin çıkarıldığına tanık olunmuştur. Açık ve toplu oy kullandırılmasına itiraz nedeniyle Diyarbakır'ın Çermik ilçesinde çıkan bir tartışma sonucunda üç kişi yaşamını yitirmiştir.
- 49- Yine açık olması gereken oy sayım-dökümü, maalesef gizli olarak yapılmıştır. Sayım-döküme eşlik etmek isteyen müşahitler ve yurttaşlar uzaklaştırılmıştır. Bu davranış öylesine genel bir hal almıştır ki; YSK 17.21'de sandık kurullarına “seçmenlerin ve müşahitlerin sayım-döküm işlemlerini izlemesine imkan sağlanması” gerektiğini vurgulayan SMS göndermiştir. Ancak 16.00'da kapanan doğu illerindeki pek çok sandıkta işlemler tamamlanmıştır.

BAŞVURU YOLLARININ TÜKETİLDİĞİNE İLİŞKİN BİLGİLER

Başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamalar:

Anayasa'nın 79'uncu maddesinin 2'i fıkrası “*Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir merciye başvurulamaz*” hükmünü getirerek YSK kararlarına karşı başka bir üst merci olmadığını ifade etmiştir. Bu nedenle YSK kararına karşı başvuru yolunun tükendiği açıktır.

Ancak bu gerçek, YSK kararına karşı bireysel başvuru yolunun kapalı olduğu şeklinde yorumlanamaz. Zaten Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru, ilgili yargı mercii veya organlar tarafından verilen kararlar aleyhine başvurulacak başkaca bir hukuk yolu kalmadığında, bu organların kararlarının temel hak ve özgürlükleri ihlal ettiği yönünde bir iddianın varlığı halinde yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi Kanunu'nun 47'nci maddesi de bu çerçevede düzenlenmiştir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; **başvuru yolu öngörülmemişse** ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.”

Bu itibarla somut olayda diğer başvuru yolları tüketilmiştir ve Anayasa Mahkemesi'ne başvuru imkanı doğmuştur.

Başvuru yollarının tüketildiği veya başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarih: 16 Nisan 2017

KARARI VEREN MAHKEME/MERCİİ/ MAKAM : Yüksek Seçim Kurulu

KARARIN TARİHİ VE SAYISI: 16 Nisan 2017 560 sayılı karar

TEBLİĞ TARİHİ: YSK internet sayfasından ilanen duyuru ile 18 Nisan 2017.

DİĞER BİLGİLER

Başvurucunun Anayasa Mahkemesi önünde devam eden bir başka başvurusu varsa numarası:

Başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebi ve bunun gerekçesi: TALEBİ YOK

V- SONUÇ TALEPLERİ

Yukarıda açıklanan nedenlerle,

- 1- Başvurumuzun İçTüzük'ün 68. maddesi uyarınca öncelikli olarak incelenmesine;
- 2- Başvurucunun serbest seçim hakkı ile seçimlerde uygulanacak ilkeler ve esasları düzenleyen Anayasa'nın 67. maddesinin ihlali nedeniyle hak kaybına uğradığına;
- 3- Başvurucunun ifade özgürlüğü kapsamında korunması zorunlu olan ifade ve eylemleri nedeniyle yönetici, milletvekili ve üyelerinin tutuklanması, sistematik gözaltı tehdidiyle karşı karşıya kalmaları ve sürekli engellenmeleri nedeniyle, düşünceyi aktarma ve yayma hürriyetinin, örgütlenme özgürlüğü ile beraber toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiğine;
- 4- Bu ihlallerin tespitiyle yargılama gideri ve avukatlık ücretinin tarafımıza ödenmesine;
KARAR VERİLMESİNİ SAYGIYLA TALEP EDİYORUZ.

Bu başvuru formunda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu; formda belirtilen bilgilerde, adreslerimde veya başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde Mahkemeye bildireceğimi beyan ederim.

Tarih :

0	2
---	---

0	5
---	---

2	0	1	7
---	---	---	---

**Başvurucu Halkların Demokratik Partisi
Yasal Temsilcileri**